

Σχόλια του Ελληνικού Γραφείου της Greenpeace για το ΕΧΠ-ΑΠΕ

Το υπό διαμόρφωση Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ έρχεται με σημαντική καθυστέρηση, δεδομένου ότι το ισχύον ΕΧΠ-ΑΠΕ βρίσκεται σε εφαρμογή από το 2008. Πρόκειται για ένα πλαίσιο που σχεδιάστηκε σε εντελώς διαφορετικές συνθήκες και το οποίο πλέον δεν ανταποκρίνεται ούτε στις σημερινές κλιματικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις ούτε στους δεσμευτικούς στόχους της χώρας για την κλιματική ουδετερότητα έως το 2050.

Η μεγάλη αυτή καθυστέρηση, σε συνδυασμό με τις αδυναμίες και τα κενά του υφιστάμενου πλαισίου, καθιστούν ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη για έναν ουσιαστικό και συμμετοχικό σχεδιασμό. Η Greenpeace θεωρεί ότι η διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης θα έπρεπε να είχε οργανωθεί με τρόπο που να επιτρέπει την ενεργό συμβολή των κοινωνικών και οικονομικών φορέων ήδη από τα πρώτα στάδια επεξεργασίας του νέου πλαισίου και όχι μόνο μέσω σχολιασμού ενός σχεδόν ολοκληρωμένου κειμένου. Η ανάγκη αυτή καθίσταται ακόμη πιο σημαντική δεδομένης της απουσίας ενός ολοκληρωμένου και επικαιροποιημένου χωροταξικού σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο.

Παράλληλα, οι αδυναμίες και οι ασάφειες του σημερινού καθεστώτος έχουν συμβάλλει στη δημιουργία δυσπιστίας απέναντι στις ΑΠΕ και έχουν τροφοδοτήσει, σε αρκετές περιπτώσεις, εύλογες αντιδράσεις απέναντι σε συγκεκριμένα έργα. Η κοινωνική αποδοχή της ενεργειακής μετάβασης δεν μπορεί να θεωρείται δεδομένη, αλλά προϋποθέτει διαφάνεια, συμμετοχή και σαφείς κανόνες χωροθέτησης.

Σημειώνεται ότι η αναθεώρηση του ΕΧΠ-ΑΠΕ πραγματοποιείται σε ένα περιβάλλον όπου εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικά κενά στον συνολικό χωρικό σχεδιασμό της χώρας. **Η απουσία ενός συνεκτικού και επικαιροποιημένου πλαισίου για τις χρήσεις γης και τις αναπτυξιακές προτεραιότητες** δυσχεραίνει την αποτελεσματική χωροθέτηση των ΑΠΕ και περιορίζει τη δυνατότητα επίλυσης συγκρούσεων μεταξύ διαφορετικών δραστηριοτήτων και στόχων δημόσιας πολιτικής. Η ανάπτυξη των ΑΠΕ οφείλει να εντάσσεται σε έναν συνολικό στρατηγικό σχεδιασμό για τον χώρο και όχι να αντιμετωπίζεται αποσπασματικά.

Εξίσου κρίσιμο παραμένει το γεγονός ότι η πλειοψηφία των προστατευόμενων περιοχών της χώρας ΔΕΝ διαθέτει εγκεκριμένα διαχειριστικά σχέδια που προβλέπουν ζώνες ολικής απαγόρευσης, ζώνες με συγκεκριμένες επιτρεπόμενες χρήσεις κοκ. Ως εκ τούτου, κινδυνεύουμε τόσο από παρεμβάσεις που απειλούν κρίσιμα ενδιαιτήματα, όσο και από οριζόντιες απαγορεύσεις.

Η Greenpeace εργάζεται για την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης μέσω της ταχείας απεξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα και της μετάβασης σε ένα ενεργειακό σύστημα που βασίζεται στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ωστόσο, η μετάβαση αυτή οφείλει να είναι **κοινωνικά δίκαιη και περιβαλλοντικά υπεύθυνη**. Απαιτεί ένα **μοντέλο ανάπτυξης που δίνει προτεραιότητα στη διάσπαρτη εγκατάσταση έργων ΑΠΕ μικρής και μεσαίας κλίμακας, κοντά στα σημεία κατανάλωσης, και ενθαρρύνει την ενεργό συμμετοχή πολιτών, ενεργειακών κοινοτήτων και τοπικών κοινωνιών**.

Το νέο ΕΧΠ-ΑΠΕ θα πρέπει να συμβάλλει ουσιαστικά στην προώθηση ενός πιο δημοκρατικού και συμμετοχικού ενεργειακού μοντέλου. Η ενεργειακή μετάβαση δεν αφορά μόνο την επίτευξη ποσοτικών στόχων εγκατεστημένης ισχύος, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο κατανέμονται τα οφέλη και οι ευκαιρίες συμμετοχής. Για τον λόγο αυτό, το χωροταξικό πλαίσιο οφείλει να

διευκολύνει την ανάπτυξη έργων μικρής και μεσαίας κλίμακας, την ενίσχυση των ενεργειακών κοινοτήτων και τη μεγαλύτερη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των έργων ΑΠΕ.

Υπό αυτό το πρίσμα, είναι αμφίβολο κατά πόσο το προτεινόμενο ΕΧΠ-ΑΠΕ συμβάλλει επαρκώς προς αυτήν την κατεύθυνση. Σε αρκετές περιπτώσεις φαίνεται να υιοθετείται η λογική των εκτεταμένων οριζόντιων αποκλεισμών αντί μιας πιο στοχευμένης και επιστημονικά τεκμηριωμένης αξιολόγησης των επιμέρους περιοχών, όπως προβλέπεται και από το ενωσιακό δίκαιο.

Οι αποκλεισμοί αποτελούν αναγκαίο εργαλείο προστασίας του περιβάλλοντος και προκύπτουν μέσα σαφείς και επιστημονικά τεκμηριωμένες ανάγκες προστασίας. Οι αποκλεισμοί έργων ΑΠΕ από περιοχές υψηλής περιβαλλοντικής αξίας και αυστηρής προστασίας, όπως οι ζώνες απόλυτης προστασίας της φύσης και προστασίας της φύσης, περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας (με έκδοση προεδρικών διαταγμάτων), οι υγρότοποι διεθνούς σημασίας (Ραμσάρ), Εθνικοί Δρυμοί, Δάση, βραχονησίδες, Λιβάδια Ποσειδωνίας, αλλά και τοπία υψηλής σημασίας όπως κηρυγμένα διατηρητέα μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς, οριοθετημένες αρχαιολογικές ζώνες, ενάλια μνημεία είναι αναγκαίοι και επιβεβλημένοι.

Ωστόσο, η αδιάκριτη εφαρμογή αποκλεισμών μόνο με διοικητικούς όρους - και χωρίς επιστημονικά τεκμηριωμένα κριτήρια - αναμένεται να δημιουργήσει περισσότερα προβλήματα από όσα επιλύει. Ειδικότερα:

- Ενοχοποιούνται αδιακρίτως οι ΑΠΕ καθώς και έργα που εγκαταστάθηκαν με το προηγούμενο καθεστώς ΕΧΠ-ΑΠΕ,
- περιορίζεται η δυνατότητα συμμετοχής πολιτών, ενεργειακών κοινοτήτων, κοινωνικών φορέων και τοπικών αρχών στην ανάπτυξη μικρής και μεσαίας κλίμακας έργων ΑΠΕ,
- ενισχύεται ένα μοντέλο ανάπτυξης που ευνοεί δυσανάλογα μεγαλύτερα επενδυτικά σχήματα και έργα μεγάλης κλίμακας σε συγκεκριμένες περιοχές,
- εν τέλει, υπάρχει κίνδυνος να προκύψουν τα αντίθετα από τα επιδιωκόμενα περιβαλλοντικά και κοινωνικά αποτελέσματα, καθώς περιοχές που θα μπορούσαν να φιλοξενήσουν έργα χαμηλής όχλησης και υψηλής κοινωνικής αποδοχής αποκλείονται, μεταφέροντας την πίεση σε λιγότερες περιοχές και οδηγώντας σε μεγαλύτερη συγκέντρωση εγκατεστημένης ισχύος.

Στο πλαίσιο αυτό, θεωρούμε ότι ορισμένες προβλέψεις του σχεδίου ΕΧΠ-ΑΠΕ χρήζουν περαιτέρω επανεξέτασης, όπως ενδεικτικά:

- **Ο οριζόντιος αποκλεισμός φωτοβολταϊκών εγκαταστάσεων στο σύνολο των περιοχών NATURA 2000.** Είναι απόλυτα λογικός ο αποκλεισμός των φωτοβολταϊκών από τους πυρήνες των περιοχών NATURA 2000 και συγκεκριμένα από τις δύο πρώτες ζώνες, δηλαδή τις Ζώνες Απόλυτης Προστασίας της Φύσης και τις Ζώνες Προστασίας της Φύσης. Ωστόσο ο περαιτέρω αποκλεισμός και από τις δύο - εξωτερικές - Ζώνες των περιοχών NATURA 2000, δηλαδή τη Ζώνη Διαχείρισης Οικοτόπων και Ειδών και τη Ζώνη Βιώσιμης Διαχείρισης Φυσικών Πόρων κρίνεται αναίτιος: πρόκειται για ζώνες στις οποίες επιτρέπεται η ήπια ανθρώπινη οικονομική δραστηριότητα, όπως

τουρισμός, γεωργία, κτηνοτροφία κτλ. Η μερική - και όχι η ολική - απαγόρευση εγκατάστασης ΑΠΕ σε περιοχές NATURA 2000 είναι, άλλωστε, ο κανόνας και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες και συνάδει με τις κατευθύνσεις τη σχετικής Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τους Οικοτόπους.

- **Ο οριζόντιος αποκλεισμός φωτοβολταϊκών εγκαταστάσεων σε Δασικές Εκτάσεις.** Είναι απόλυτα λογικός ο αποκλεισμός των φωτοβολταϊκών από τα Δάση. Ωστόσο, οι Δασικές Εκτάσεις αφορούν και σε ασκεπείς εκτάσεις (φρυγανώδεις ή χορτολιβαδικές εκτάσεις, βραχώδεις εξάρσεις και γενικά ακάλυπτοι χώροι) οι οποίες μαζί με τα Δάση καλύπτουν από το 50% έως το 65% της συνολικής έκτασης της Ελλάδας. Με άλλα λόγια, το γεγονός ότι μια περιοχή είναι «δασική έκταση» δεν σημαίνει ότι είναι ένα παρθένο ή ακατοίκητο φυσικό τοπίο. Υπάρχουν χωριά, διάσπαρτες κατοικίες, αγροτικές εγκαταστάσεις, δρόμοι, υποδομές και άλλες ανθρώπινες χρήσεις μέσα σε εκτάσεις που εξακολουθούν να υπάγονται στη δασική νομοθεσία. Προκαλεί προβληματισμό ο οριζόντιος αποκλεισμός των φωτοβολταϊκών έργων από το σύνολο των περιοχών αυτών, στερώντας το δικαίωμα σε ένα μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού της χώρας να συμμετέχει στην ενεργειακή μετάβαση.
- **Αποκλεισμός ΑΠΕ από περιοχές παραγωγικών δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ), εκτός σχεδίων περιοχές τουριστικής δραστηριότητας, αλλά και από Αττική και Θεσσαλονίκη.** Οι ΑΠΕ οφείλουν να βρίσκονται κοντά σε περιοχές με αυξημένη ανθρώπινη δραστηριότητα και - κατ' επέκταση - αυξημένη κατανάλωση ενέργειας. Η λογική προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος έχει ακριβώς αυτόν το σκοπό, να διαχωρίσει στο μέτρο του δυνατού τις ανθρώπινες δραστηριότητες οι οποίες επιφέρουν οικολογικό αποτύπωμα από τα φυσικά οικοσυστήματα. Προκαλεί απορία με ποια λογική και κυρίως με ποιο επιστημονικό κριτήριο το ΕΧΠ-ΑΠΕ εξοστρακίζει αδιακρίτως τις ΑΠΕ από τα σημεία αυξημένης οικονομικής δραστηριότητας της χώρας. Απαιτείται λελογισμένη χρήση των ΑΠΕ - με αυστηρά κριτήρια και ουσιαστική προστασία των οικοσυστημάτων και όχι οριζόντια απαγόρευση. Αντιθέτως προτείνουμε την υποχρεωτική εγκατάσταση φωτοβολταϊκών σε όλες τις διαθέσιμες κατάλληλες επιφάνειες των συγκεκριμένων περιοχών.
- **Οι προβλέψεις για την ανάπτυξη αιολικών στα νησιά με έκταση μικρότερη των 300 τ.χλμ. και σε περιοχές με υψηλή τουριστική ανάπτυξη.** Ένας τέτοιος αποκλεισμός στερεί το δικαίωμα στις τοπικές κοινωνίες (ενεργειακές κοινότητες ευρείας βάσης, δημοτικές αρχές, μικρές επιχειρήσεις) να εγκαταστήσουν μικρά αιολικά για την παραγωγή της δικής τους ενέργειας κοντά στο σημείο κατανάλωσης με σκοπό τη μείωση των λογαριασμών ενέργειας και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού. Αντιθέτως αναμένουμε κίνητρα για τη μείωση της ενεργειακής ζήτησης και δράσεις για την ενεργειακή αυτονομία των συγκεκριμένων νησιών.
- **Αποθήκευση ενέργειας.** Ομοίως με τα παραπάνω, το ΕΧΠ-ΑΠΕ οφείλει να δώσει ώθηση στην εγκατάσταση αυτόνομων συστημάτων αποθήκευσης (stand-alone batteries) τα οποία προσφέρουν αναγκαίες υπηρεσίες αποθήκευσης και ευελιξίας στο δίκτυο μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, σε σημεία αυξημένης οικονομικής δραστηριότητας. Περιοχές με αυξημένη βιομηχανική δραστηριότητα, αστικοί ιστοί και τουριστικές περιοχές οφείλουν να έχουν προτεραιότητα.

Παράλληλα, υπάρχουν περιπτώσεις όπου το νέο ΕΧΠ-ΑΠΕ δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει επαρκώς ζητήματα που έχουν ήδη αναδείξει σημαντικές περιβαλλοντικές και κοινωνικές συγκρούσεις. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- **η περίπτωση του Έβρου και της Ροδόπης.** Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να γίνει στην περιοχή του Έβρου και της Ροδόπης, η οποία φιλοξενεί το σημαντικότερο καταφύγιο γυπών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και αποτελεί περιοχή εξαιρετικής σημασίας για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Η Greenpeace εκφράζει την ανησυχία της για την πρόβλεψη περαιτέρω ανάπτυξης αιολικών σταθμών στην περιοχή χωρίς να έχουν προηγουμένως ενσωματωθεί πλήρως τα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα για την προστασία των σπάνιων αρπακτικών ειδών. Ιδίως μετά τις εκτεταμένες οικολογικές επιπτώσεις των πυρκαγιών του 2023, θεωρούμε αναγκαία την επανεξέταση του χωροταξικού σχεδιασμού στην περιοχή και την εφαρμογή των υφιστάμενων επιστημονικών προτάσεων για τη χωροθέτηση έργων ΑΠΕ με τρόπο που να διασφαλίζει την αποτελεσματική προστασία της άγριας ζωής.
- **η περίπτωση των Μικρών Υδροηλεκτρικών.** Η χωροθέτηση νέων μικρών υδροηλεκτρικών έργων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις προβλεπόμενες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στους υδατικούς πόρους και τη μελλοντική υδρολογική συμπεριφορά κάθε περιοχής. Παράλληλα, είναι απαραίτητο να διασφαλίζεται η διατήρηση της οικολογικής λειτουργίας των υδατικών οικοσυστημάτων καθ' όλη τη διάρκεια ζωής των έργων, καθώς η άναρχη εγκατάσταση ΜΥΗΣ μπορεί να επιφέρει σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις στα ποτάμια οικοσυστήματα και ιδιαίτερα στην ιχθυοπανίδα. Από το ΕΧΠ-ΑΠΕ διαφαίνεται ότι τα ΜΥΗΣ πολλαπλών χρήσεων (στην πραγματικότητα όλα τα ΜΥΗΣ είναι πολλαπλών χρήσεων) απαλλάσσονται από κριτήρια χωροθέτησης.
- Η Greenpeace βλέπει καταρχάς θετικά την απαγόρευση αιολικών σε περιοχές με υψόμετρο μεγαλύτερο των 1.200 μέτρων, ωστόσο και εδώ λείπει η επιστημονική τεκμηρίωση για την επιλογή του συγκεκριμένου υψομετρικού ορίου.

Τέλος, η Greenpeace θεωρεί ότι η πρόβλεψη για εξέταση των σωρευτικών και συνεργιστικών επιπτώσεων που περιλαμβάνεται για τις φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις θα πρέπει να επεκταθεί κατά προτεραιότητα και στα αιολικά έργα. Η αξιολόγηση των επιπτώσεων γειτνιαζουσών αναπτύξεων αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ορθή περιβαλλοντική αδειοδότηση και τον αποτελεσματικό χωροταξικό σχεδιασμό.